

Сокольська Тетяна Вікторівна

*д.е.н., проф.,
завідувач кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква*

Поліщук С. П.

*к.е.н.,
доцент кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква*

Осипенко Б. Р.

*аспірант кафедри публічного управління,
адміністрування та міжнародної економіки
Білоцерківського національного аграрного університету,
м. Біла Церква*

**ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ:
ВИБІР МОДЕЛІ РОЗВИТКУ**

Ситуація, в якій опинилася сьогодні наша країна, є безпрецедентною для сучасного світу. Повномасштабне військове вторгнення росії завдало нищівного удару по всіх ланках національної економічної системи. Знизилося виробництво основних видів продукції; нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура регіонів. Найтяжчим наслідком війни в Україні є втрачені людські життя та гуманітарна криза, пов'язана з величезною кількістю окупованих та переміщених людей. Зокрема, відбувається відтік працездатних кадрів за кордон, що тимчасово позбавляє активного економічного життя мільйони людей. Так, за даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців, станом на 29 травня 2022 р., понад 6,8 млн українців стали біженцями й тимчасово змушені виїхати до сусідніх країн (з них найбільше в Польщу – 3,627,178 осіб, Румунію – 989,357 осіб), до цього додається ще

8 млн внутрішньо переміщених осіб [1]. Згідно із дослідженням Advanter Group, за період 11-13 березня 2022 р. повністю припинили діяльність 54 % підприємств; 25 % – майже зупинили свою діяльність; 21 % підприємств провели релокацію (2 % – повністю, 12 % – частково, 7 % – в процесі); 31 % підприємств не встигли її провести. За даними Міністерства фінансів економічна активність країни знизилась на 50 % [2]. Крім цього, ця війна спричиняє глобальні наслідки по всьому світу, які з кожним днем загострюються, це ставить під загрозу відновлення світової економіки після пандемії COVID-19: високий рівень інфляції, продовольча безпека, енергетична безпека та подальший тиск на ланцюжок поставок [3].

Проте, незважаючи на невизначеність тривалості війни, уже зараз в державі гостро постало питання розробки програми та механізму її відновлення з орієнтацією на повернення територій, окупованих у 2014 р. На нашу думку, “реанімацію” господарської системи слід починати із переосмислення змісту ефективного публічного управління, визначення чітких, дієвих механізмів та інструментів державного управління, активізації внутрішніх ресурсів і будуватись на принципах самопомоги, взаємної допомоги, розподілу відповідальності. Оскільки саме якість роботи органів публічної влади є важливою складовою спроможності громадян заробляти на життя. І навпаки, як показує міжнародний досвід, держава з неналежним управлінням обмежує здатність людей подолати бідність [4].

Обираючи модель відновлювального розвитку, нині активно обговорюється “план Маршалла”, який був підписаний американським президентом Г. Труменом 1948 р. з виділенням 13,3 млрд дол. США [5] (майже 10 % федерального бюджету) та був спрямований на відродження зруйнованої економіки країн Західної Європи і Японії після Другої світової війни. Він включав у себе політичну й економічну стабілізацію, сприяння свободі людини і демократичним інститутам, підвищення продуктивності праці у промисловості й сільському господарстві, розвиток і лібералізацію торгівлі, залучення інвестицій, інтеграції економік Західних країн [6].

За роки дії цього плану країни-отримувачі мали економічне зростання на 15-25 % . Зокрема, у Європі до 1951 р. ВВП підвищився до 159 млрд дол. США; промислове виробництво зросло на

40 % порівняно з довоєнним рівнем; обсяг сільськогосподарської продукції – на 11 %; обсяги внутрішньо європейської та зовнішньої торгівлі до 1953 р. підвищилися на 40 % [7]. Промисловість швидко оновлювалася, а сільськогосподарське виробництво іноді перевищувало довоєнний рівень. Таке зростання сприяло усуненню комуністичних угруповань від влади та створювало все більший економічному розрив між багатим Заходом і бідним комуністичним Сходом. Завдяки зростанню імпорту було пом'якшено дефіцит іноземної валюти [8].

За планом Маршалла передбачалось не реконструювання європейської промисловості за довоєнними стандартами, а залучення найновітніших американських технологій у виробництво. З метою запозичення дієвих методів підвищення продуктивності праці європейські чиновники, директори підприємств, представники профспілок пройшли стажування безпосередньо в США, що дало відчутні переваги для зростання економіки. Залучені інвестиції та імпорт базових товарів зупинили інфляцію у країнах-учасниках. Зосередившись на раціоналізації виробництва Німеччина, наприклад, з 1950 по 1957 рр. збільшила обсяг інвестицій на 81 %, при цьому основна частка видатків держбюджету спрямовувалась на розвиток бізнесу, використання методу прискореної амортизації виробничих приміщень. Також була введена єдина ставка податку 50 % замість диференційованої корпоративного 65 %.

Великобританія майже всі отримані кошти використала на погашення боргів воєнного часу та зміцнення фунта. Франція використала допомогу на промисловий розвиток.

Особливо наглядним слугує приклад Японії, яка 2,4 млрд дол. США допомоги США та 860 млн дол. США кредитів від Світового банку з 1945–1952 рр. спрямувала на інновації, індустріалізацію, нові технології та динамічний розвиток торгівлі й обмежене споживання. Доречно зазначити, що особливістю населення цієї країни є спроможність терпіти низький рівень життя доти, доки економіка не покаже сталих темпів зростання [9].

Що стосується України, то нещодавно, у Лондонській школі економіки (LSE) відбувся Ukraine Recovery Forum, на якому 45 економістів та топчиновників із десяти країн дискутували про те, як правильно відновлювати Україну після війни з росією. Його учас-

ники зазначили, що підхід керівництва нашої держави має бути направлений на розробку заходів відбудови країни, а не на надання трильйона гривень як першочергової дії.

Післявоєнне відновлення потребує проведення важливих економічних реформ, на яких ще до війни наполягав міжнародний валютний фонд. Війна також вказала нові пріоритети, інституції, як зробити ефективним інституційний механізм, щоб ефективно використовувати кошти, комунікувати з міжнародними партнерами. І в цьому напрямі держава має тісно співпрацювати з бізнесом та всіляко сприяти його розвитку.

Очевидно, що російське вторгнення в Україну створило проблеми не лише Україні, але й Польщі, Німеччині, Британії, і всі ми маємо йти спільним фронтом. Це стосується іще жорсткіших санкцій проти росії та активнішого просування процедури репарацій. Зокрема, варто було б, опираючись на національне законодавство конфіскувати заморожені міжнародні валютні резерви Центробанку РФ, які зберігаються в країнах G7. А це досить значна сума – близько 400 млрд дол. США. Цілком слушною видається думка А.Ослунда щодо спрямування цих коштів на створення Українського фонду розвитку (УФР), який з метою ефективного управління має бути сформований за кордоном із переважанням іноземців у раді директорів. До УФР мають увійти всі міжнародні організації, які представляють Європейський союз, МВФ, Світовий банк, ЄБРР, Європейський інвестиційний банк та ООН. З метою забезпечення прозорості витрат усі державні закупівлі мають висвітлюватись через онлайн портал ProZorro.

Що стосується нашої внутрішньої політики, то на сьогодні, украй важливою є реформа публічного адміністрування, адже держава, як ніколи, має бути сильною. Нині вона слабка в технічному плані. Окрім всього у нас планово-олігархічний устрій із відходом у бік планово-бюрократичного централізованого, ручного управління, на кшталт Туреччини. Це може стати серйозною перешкодою нашого вступу в ЄС. Окрім цього, країна має назавжди позбутись корупції, яка нині є перепорою її вступу в ЄС.

З прикрістю варто зазначити, що з реформою публічного управління у 2014 р. були широкі можливості впровадження його інструментів у аграрний бізнес, які не були державними управліннями ефективно використані. Зокрема, так і не була розробле-

на стратегія розвитку агропродовольчого комплексу та виділені 400 млн дол. США ЄС на належне виконання угоди про асоціацію не були використані.

Враховуючи, що ми будемо економіку для успішних людей і бізнесу, то центром відновлення країни має бути людина. У цьому сенсі першочерговим завданням публічного управління є надання можливості кожному громадянину реалізуватись. А це лібералізація економіки, створення робочих місць, зменшення податкового навантаження й податкові канікули для успішного бізнесу, інвестиції, акцентування бізнесу на інтелект. І наостанок, своє слово має сказати наука. Сьогодні потрібно створити національну платформу, де науковці владі залишатимуть пропозиції, а практики обиратимуть найоптимальніші з них.

Список використаної літератури

1. Refugees fleeing Ukraine (since 24 February 2022). URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
2. Резнікова Н., Панченко В. Яким насправді має бути план економічної відбудови України? – пояснюють економісти. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/254798>.
3. Economic and Social Impacts and Policy Implications of the War in Ukraine. URL: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4181d61b-en/index.html?itemId=/content/publication/4181d61b-en>.
4. Hoeffler A. Growth, aid and policies in countries recovering from war. Available at: <https://www.oecd.org/dac/conflict-fragility-resilience/docs/WP1%20Growth%20Aid%20and%20Policies.pdf>.
5. Marshall Plan (1948). URL: <https://www.archives.gov/milestone-documents/marshall-plan>.
6. The Marshall Plan and Postwar Economic Recovery. URL: <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/marshall-plan-and-postwar-economic-recovery>.
7. Комар Н. Напрямки надання міжнародної фінансової та технічної допомоги в рамках Плану Маршалла. URL: <http://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/visnykj/article/view/412>.
8. The Marshall Plan – Rebuilding Western Europe After WWII. URL: <https://www.thoughtco.com/the-marshall-plan-1221199>.
9. Іванов С. В., Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України (Economy of Ukraine)*, 2019, № 1 (686). С. 75–89.